

Összehasonlító adatok és adatbázisok a transzferárazásban

A transzferárazás legnehezebb, és egyben legizgalmasabb feladata a piaci ár meghatározására alkalmas módszer kiválasztása, és a módszer alkalmazásához szükséges összehasonlító adatok összegyűjtése. Jelen írásomban kísérletet teszek arra, hogy rendszerbe foglaljam a piaci ár meghatározásához használt összehasonlító adatok körét, bemutassam a sokak által emlegetett adatbázisokat, ötleteket adjak egy-egy nehéz kérdés megoldásához.

A transzferár-nyilvántartások készítésének szabályait leíró 22/2009. PM rendelet kimondja, hogy milyen összehasonlító adatok használhatók fel a szokásos piaci ár meghatározására. A jogszabály szerint figyelembe vehetők

- a kapcsolt vállalkozások független felekkel megkötött szerződései,
- független vállalkozások egymás közötti szerződései, és
- összehasonlítható termékekre, szolgáltatásokra vonatkozó nyilvános, vagy az adóhatóság által ellenőrizhető adatbázisban tárolt, vagy egyéb forrásból elérhető, nyilvánosan hozzáférhető, vagy az adóhatóság által ellenőrizhető adatok.

Nem csak a magyar jogszabályok, de az OECD irányelvek¹ is jelentős hangsúlyt fektetnek a felhasználható összehasonlító adatok körének meghatározására. A nemzetközi szervezet azonban nem annyira az adózókat, mint inkább az adóhatóságokat korlátozza annak érdekében, hogy ellenőrzéseik során ne használhassanak fel az adózók számára el nem érhető adatokat, adatbázisokat.²

Az alábbiakban először a fenti csoportosítást alapul véve általánosságban, majd néhány problémás ügylet tekintetében tételesen megvizsgáljuk, hogy az adózók honnan juthatnak összehasonlító adatokhoz.

Kapcsolt vállalkozások független felekkel megkötött szerződései – belső összehasonlító adatok

Az egyes vállalkozások termékei és szolgáltatásai a legtöbb esetben – ha másban nem is, a márkanévben szinte mindig – eltérnek egymástól. Könnyű belátni, hogy az azonos márkanév alatt, azonos körülmények között értékesített, azonos termékek ára hasonlítható össze legjobban. Az OECD transz-

---

¹ OECD: Transzferár irányelvek a multinacionális vállalkozások és az adóhatóságok számára

² Tekintettel ugyanis arra, hogy a NAV jogosult bármely Magyarországon működő vállalkozás irataiba betekinteni, valamint vámhatóságként információval rendelkezik szinte minden árutípus piaci áráról, olyan adatokat is felhasználhatna a transzferárak ellenőrzésekor, amelyek a versenyző piac számára elérhetetlenek. Mindez veszélyeztetné a jobbiztonságot.

ferár irányelve ezért több helyen is kimondja, hogy amennyiben a vizsgált vállalkozás (tested party) belső működéséből tudunk összehasonlító adatokat szerezni, abban az esetben ezen adatok felhasználásával határozható meg legmegbízhatóbban a szokásos piaci ár.

Nem csak azokban az esetekben támaszkodhatunk független felekkel megkötött szerződéseinkre, ha teljesen azonos a kapcsolt felek között értékesített, és a független feleknek eladott áru/szolgáltatás. Előfordulnak olyan helyzetek is, amikor az összehasonlítani kívánt teljesítmények ugyan eltérnek egymástól, a független felekkel kötött szerződésekből azonban következtetni lehet az ellenőrzött ügylet szokásos piaci árára.

Jól szemlélteti a fentiek az az eset, amikor egy könyvelőcég nyújt számviteli szolgáltatást kapcsolt vállalkozásának, és független feleknek. Mivel nincs két azonos ügyfél, a kapcsolt felek között és független felek között alkalmazott ár nem hasonlítható össze közvetlenül. Összehasonlítható adatok azonban képezhetők belőlük. Ha ugyanazon (vagy ugyanolyan képzettségű/tapasztalatú/beosztású) könyvelő végzi mindkét munkát, akkor a kiszámlázott könyvelési díj és a munkával töltött idő hányadosaként kiszámítható a független feleknek nyújtott szolgáltatáson elért óradíj. Ezen óradíj vagy közvetlenül összehasonlítható az ellenőrzött ügyletben alkalmazott óradíjjal, vagy kiszámítható belőle a kapcsolt félnek nyújtott szolgáltatás piaci ára. (Nem kell sokat magyarázni, hogy e megoldással is jóval megbízhatóbban meghatározható a könyvelési szolgáltatás piaci ára, mint ha az ügyfélhez hasonló méretű cégek interneten megtalálható (ha egyáltalán megtalálható ilyen) könyvelési díjait, vagy interneten közzétett óradíjakat vennénk alapul.)

Bár a fentiekből úgy tűnik, hogy az összehasonlító árak módszere alkalmazásánál van elsősorban lehetőség a kapcsolt vállalkozások és független partnereik között megkötött szerződésekből összehasonlító adatokhoz jutni, ez korántsem igaz. A költség és jövedelem módszer bemutatásánál az OECD irányelvek kimondják, hogy az ellenőrzött ügyletben a szállító költségarányos hasznát lehetőleg annak a költségarányos haszonnak az alapján kell megállapítani, amelyet ugyanaz a szállító egy összehasonlítható független ügyletben realizál.

Mivel a közép- és nagyvállalatokra jellemző költség elszámolási- és kontrolling rendszerek képesek kimutatni a cég egy-egy terméken/szolgáltatáson elért nyereségét, gyakran előfordul, hogy a független feleknek értékesített termékeken realizált árrést (jövedelmezőséget) hasonlítjuk az ellenőrzött ügyletben elért árréshez, jövedelmezőséghez. E megoldás választása esetén a szállító által ellátott funkciókban mutatkozó eltérések sokkal jobban veszélyeztetik az összehasonlíthatóságot, mint az értékesített termék specifikációjában látható különbségek, a funkcionális elemzés tehát felértékelődik.

A költség és jövedelem módszerhez hasonlóan, a viszonteladási árak módszere esetében is meghatározható a piaci viszonteladói árrés a független felektől beszerzett áruk beszerzési- és eladási árainak összevetésével. Ezen összehasonlító adatok a módszer fordított logikájának megfelelően szintén nagy biztonsággal alkalmazhatók a piaci ár meghatározására, ha a funkcionális- és piacelemzésben nem tárunk fel lényeges eltérést.

Független vállalkozások egymás közti szerződésai

A vállalatcsoportok működési logikájából következik, hogy a méret kínálta előnyök (szinergiahatások) kihasználására egyes funkciókat központosítanak. Minden egyes központilag kezelt feladat egy-egy szolgáltatás képében jelenik meg a tagvállalatoknál, amelyek piaci árának meghatározásához – független irányba értékesített, vagy független féltől igénybe vett hasonló szolgáltatás hiányában – nincsenek belső összehasonlító adatok. Hasonló a probléma azoknál a cégcsoportoknál is, ahol egy-egy gyártó központ kizárólag csoporttagjainak értékesíti termékeit.

Belső összehasonlító adatok hiányában a cégcsoporttól független forrásból származó adatokra kell támaszkodnunk. Ez azonban a legtöbb esetben nehézséget okoz, mivel vagy nem ismerünk az ellenőrzött ügyletnek hasonló, vele összehasonlítható ügyletet, vagy ha hallottunk is ilyenről, annak részletei üzleti titoknak minősülnek. Nem kisebb hár a feladat, mint nyilvános és ellenőrizhető forrásból az ellenőrzött ügyletnek hasonló, megvalósult szerződést találni.

Tekintettel arra, hogy a piaci szereplők szerződéseiket titokban tartják, jogszerűen igen nehéz ilyenekhez hozzájutni. Van azonban egy adatforrás, amely szerencsés esetben segítségünkre lehet: Egyes, jogszabályban meghatározott szervezetek közbeszerzés keretében kötelesek a piacról szolgáltatásokat vásárolni, a közbeszerzési eljárások eredménye pedig a közbeszerzési értesítőben elérhető, nyilvános. Amennyiben találunk a nyertes ajánlattevők pályázataiban olyan adatokat, amelyek segíthetnek az ellenőrzött ügylet piaci árának meghatározásában, abban az esetben bátran felhasználhatjuk ezeket.

A közbeszerzési eljárások eredményei általában magas hozzáadott értékű, tanácsadói szolgáltatások piaci árának meghatározásában vannak segítségünkre, az ide kapcsolódó pályázati kiírások ugyanis a legtöbb esetben az alkalmazott óradíj megjelölését is kötelezővé teszik. Az ellátott funkcióknak megfelelő óradíjak kiválasztása után, ezekből piaci tartományt képezve meghatározható a csoporton belüli szolgáltatások szokásos piaci ára.

Egyéb nyilvános és a NAV számára ellenőrizhető adatok, adatbázisok

Bár a tanácsadói piac a jól kidolgozott módszertanok és a könnyű testreszabhatóság miatt nagy előszeretettel használja a legkülönbözőbb adatbázisokat, amennyiben belső összehasonlító adatok a szokásos piaci ár meghatározására rendelkezésre állnak, úgy ez a gyakorlat támadható.

A költség és jövedelem módszer és a viszonteladási árak módszere tanácsadók körében közkedvelt módosított változatához, valamint az ügyleti nettó nyereségen alapuló módszer alkalmazásához meg kell határozni a piaci haszonkulcs-, árrés- vagy jövedelmezőségi tartományt, melyek felhasználásával megállapítható, hogy az ellenőrzött ügylet keretében alkalmazott ár piaci-e. Ehhez azonban csak olyan nyilvános adatbázisok használhatók, amelyek megfelelő szűkítést tesznek lehetővé, és tartalmaznak felhasználható összehasonlító adatokat.

A nagy könyvvizsgáló cégek tőke- és lobbierőjének köszönhetően az egyik leginkább elterjedt ilyen forrás Bureau Van Dijk „Analyse Major Databases from European Sources” (AMADEUS) adatbázisa.

Ez az adatbázis pénzügyi- és általános információt tartalmaz több millió európai vállalatról. Az adatbázis több frissítésben áll a felhasználók rendelkezésre, ugyanakkor a később bemutatásra kerülő magyar adatbázisoknál jóval később jelennek meg benne a tárgyévi adatok, ami a gyorsan változó gazdasági környezetben veszélyeztetheti azok felhasználhatóságát.

Az AMADEUS logikai függvényekkel ad szűkítési lehetőséget, akár iparágra, akár cégméretre, akár pénzügyi mutatókra vonatkozóan. Mindez biztosítja, hogy a vizsgált vállalat jövedelmezőségét a hozzá leginkább hasonlító cégek jövedelmezőségével vethessük össze. Az AMADEUS használatával szemben két kritika fogalmazható meg:

- A vonatkozó PM rendelet – és az OECD irányelv egyaránt – kimondja, hogy „az adózótól nem várható el, hogy aránytalanul nagy költséget fordítson a nyilvántartás elkészítésére”. Mindez nehezen egyeztethető össze az AMADEUS sokmillió forintos vételárával, vagy egy keresés akár milliós nagyságrendet is elérő költségével.
- Az Amadeus nem tartalmaz minden céget, és sok esetben az egyes vállalatokról rendelkezésre álló adatok is elavultak, hiányosak, ami önmagában képes torzítani a keresés eredményét.

Jelentősen olcsóbb alternatívát kínál a DATAX adatbázis, melyben a társasági adóbevallást benyújtott vállalkozások mérlegadataiból statisztikai módszerekkel képzett mutatószámok szerepelnek a vállalkozások főtevékenysége és árbevétele szerinti csoportosításban. A DATAX-szal szemben kritikaként megfogalmazható, hogy

- kizárólag magyarországi vállalatok adatait tartalmazza, így felhasználási területe valamelyest leszűkül, valamint
- a kézi szűkítés lehetőségének hiánya miatt olyan vállalatok adatai is bele keverednek az átlagos mutatószámok számításába, amelyek iparágon belül valamilyen specialitást³ mutatnak.

A DATAX-hoz hasonlóan épül fel a TÁSA adatbázis is, amelynek alapját a NAV-nál nyilvántartott összes Tao. bevallást benyújtó vállalkozás mérleg- és eredménykimutatás adata jelenti olyan formában, hogy abból az egyes cégek beazonosítására nincs mód. Ezen alapadatokból kiszűrésre kerültek az árbevételrel nem rendelkező (és a 0 árbevételű) vállalkozások adatai, valamint azon társaságok adatai, amelyeknek van bejelentett kapcsolt vállalkozásuk.

A tisztított adatokat tartalmazó TÁSA adatbázisban végezhetünk szűréseket a főtevékenység TEÁOR száma, az árbevétel és az átlagos statisztikai létszám szerint annak érdekében, hogy a lehető legjobban meg tudjuk határozni a Társaság jelen ügylethez kapcsolódó tevékenységének elvárt (piaci) jövedelmezőségét.

---

³ Torzíthatják az adatbázis adatait egyebek mellett azok a cégek, amelyek hazánkban termelnek, és kizárólag csoporttagjuknak adnak el árut, vagy olyan immateriális javak birtokában vannak, amelyek révén képesek az iparágukban megszokottnál jelentősen magasabb nyereség elérésére.

A TÁSA adatbázissal szemben is megfogalmazhatók ugyanazok az észrevételek, amelyeket a DATAX esetében már bemutatásra kerültek, ugyanakkor itt az egyedi szűrési lehetőségek a DATAX-nál nagyobb rugalmasságot biztosítanak a felhasználónak.

A fent bemutatott fizetős adatbázisok mellett ingyenes megoldások is alkalmasak lehetnek a piaci jövedelmezőségi tartomány meghatározására. Az adatbázisok használatánál megbízhatóbb eredményt is adhat, ha az adott – speciális tevékenységű – vállalkozás versenytársai közül választunk ki néhányat, és ezek nyilvános pénzügyi kimutatásait felhasználva számítjuk ki a piaci jövedelmezőségi tartomány alsó és felső határát. Tudni kell azonban, hogy e megoldás választása esetén felértékelődik a transferár-nyilvántartásban bemutatott funkcionális elemzés és piacelemzés szerepe, valamint az elemzésbe bevont versenytársakat nagy körültekintéssel⁴ kell kiválasztani, választásunk helyességét pedig tudnunk kell védeni.

Ügylet típusok és összehasonlító adatok

A PM rendeletnek megfelelő csoportosítás bemutatását követően most néhány gyakori, mégis különleges ügylettípust veszek górcső alá annak érdekében, hogy az olvasó ötletet gyűjthessen gyakorlati problémái megoldásához.

A kölcsönügyletek jelentik az összehasonlító árképzés egyik legjellemzőbb alkalmazási területét. Kölcsönügyletek esetében olyan nyilvános adatokat kell találnunk, amelyek a szokásos piaci kamattartományt kijelölik. Ilyen adatbázisnak tekinthetők az MNB statisztikai elemzései a bankok által nyújtott hitelek átlagos kamatlábáról⁵, de MNB elemzés híján akár a gazdasági lapokban publikált hirdetések, banki hirdetések, banki hirdetményekből is készíthető adatbázis.⁶ Nagyobb összegű kölcsönök és értékpapírok árazásában segítségünkre lehet BondsOnline⁷, a Bloomberg terminal⁸, a Reuters oldala⁹ és a LoanConnector.com oldal is.

Az ingatlanokhoz kapcsolódó ügyletek szokásos piaci árának meghatározásában is segíthetnek a nyilvánosan megjelenő, ingatlanpiacot leíró adatsorok. Az irodák, raktárak és lakások esetében évről évre publikálásra kerülnek az ország egyes területeire vonatkozó átlagos bérleti díjak és négyzetméterárak. Ezek alapján néhány egyszerű statisztikai számítással megállapítható az ingatlanok vételárának és bérleti díjának szokásos piaci ártartománya, azaz „arm’s length” tartománya.

---

⁴ A versenytársak kiválasztásánál például törekedni kell arra, hogy ne kerülhessen a mintába olyan vállalkozás, amelynek vannak kapcsolt vállalkozásai, és ezekkel jelentős ügyleteket folytat.

⁵ <http://www.mnb.hu/Statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok>

⁶ Amennyiben magunk kívánunk a nyilvános adatokból adatbázist készíteni, rendkívül fontos az adatbáziskészítés egyes lépéseinek dokumentálása, majd bemutatása a transferár-nyilvántartásban.

⁷ www.bondsonline.com

⁸ www.bloomberg.com

⁹ www.reuters.com

Amennyiben az ügylet tárgyát jelentő ingatlan valamilyen specialitást mutat, abban az esetben az interneten megtalálható tematikus hirdetési portálokon megjelenő hasonló fekvésű/jellegű/rendeltetésű ingatlanok ajánlati áraiból képezhetünk piaci ártartományt, amelyet kiigazíthatunk a gazdasági portálokon rendszeresen megjelenő, a vevők és eladók alkupozícióit bemutató elemzésekben szereplő szokásos alku mértékével.

A jogdíjak kezelése jelenti a transzferárazás egyik legnehezebb feladatát. A szabadalmak, márkanevek, vagy know-how használatáért fizetett díj piaci mértékére a legtöbb esetben a társaság jövedelmezőségi adataiból következtetünk. Van azonban ennél elegánsabb, és nem utolsó sorban biztosabb megoldás is: A Royaltysource.com oldalon található információk (megvalósult szerződések adatai, elemzések) segíthetnek az adott immateriális jószág vételárának, a hozzá kapcsolódó jogdíj piaci mértékének meghatározásában.

Összefoglalás

Összefoglalásként elmondható, hogy az összehasonlító adatok keresésénél minden esetben célszerű a kapcsolt vállalkozások működéséből származó – belső – adatok felkutatásával kezdeni a munkát, és csak ezek hiányában más adatforrás után nézni. Egyetlen olyan kijelentés sem lehet helytálló, amely valamely összehasonlító adatot (pl. adatbázist) jobbnak ítél a másiknál, ezt mindig az ellenőrzött ügylet körülményei és az abban résztvevő felek működése határozza meg.

Ezúton is köszönöm Fotiadi Ágnesnek, a NAV, KAIG Szokásos Piaci Ár-megállapítási Önálló Osztály osztályvezetőjének a cikk megírásához nyújtott segítségét és hasznos észrevételeit.

- 2012. április 3. -

Kerényi Máté Fülöp
Kolchis Kft.